
	<p>ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ</p> <p>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ</p>	 <p>ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΧΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</p>
---	---	---

2^ο Θερινό Σχολείο

«Κειμενικά/λογοτεχνικά είδη: ανάγνωση, γραφή και διδασκαλία»

Χρόνος υλοποίησης: 6-10 Ιουλίου 2020

Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Εργαστήριο για τη Μελέτη της Ανάγνωσης και της Γραφής στην Εκπαίδευση και την Κοινωνία του ΠΤΔΕ στο πλαίσιο του Κέντρου Επιμόρφωσης και Διά Βίου Μάθησης ΚΕΔΙΒΙΜ του ΑΠΘ, διοργανώνει το Θερινό Σχολείο: «Κειμενικά/λογοτεχνικά είδη: ανάγνωση, γραφή και διδασκαλία».

Ο σκοπός του θερινού σχολείου είναι η συστηματική εξέταση του τρόπου με τον οποίο τα κειμενικά και λογοτεχνικά είδη καθορίζουν την ανάγνωση και τη γραφή. Οι εργασίες του θερινού σχολείου, μετά από την αναγκαία θεωρητική επεξεργασία των εννοιών, θα επικεντρωθούν σε κάποια κειμενικά ή λογοτεχνικά είδη τα οποία κρίνονται ως πολύ σημαντικά είτε γιατί χρησιμοποιούνται στο σχολείο ευρέως χωρίς όμως να υπάρχει η ανάλογη συνειδητοποίηση των χαρακτηριστικών και των συμβάσεών τους (π.χ. περίληψη, πληροφοριακό κείμενο, ποίημα) είτε γιατί απουσιάζουν από το σχολείο (π.χ. μυθιστόρημα) είτε γιατί έχουν μεγάλη διάδοση σήμερα στην κοινωνία (π.χ. ψηφιακό πολυτροπικό κείμενο). Τα κειμενικά/λογοτεχνικά είδη που θα επιλεγούν ως παραδείγματα θα αποτελέσουν αντικείμενο διδασκαλίας ως προς την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, τις συμβάσεις τους αλλά και την αξιοποίησή τους στην εκπαίδευση ενώ στα εργαστήρια που θα γίνουν για κάθε ένα από τα επιλεγμένα αυτά είδη οι εκπαιδευόμενοι θα ασκηθούν στην ανάλυση και τη συγγραφή τους αλλά και τη δημιουργία διδακτικών σεναρίων με βάση αυτά.

Το πρόγραμμα είναι διάρκειας 40 ωρών και συνοδεύεται από βεβαίωση συμμετοχής ή πιστοποιητικό επιμόρφωσης με 3 μονάδες ECTS. Οι εργασίες θα διαρκούν οκτώ ώρες καθημερινά (10.00-18.00) Δευτέρα (6/7) έως Παρασκευή (10/7) με μεσημεριανό διάλειμμα για ελαφρύ γεύμα. Κάθε μέρα θα είναι

αφιερωμένη σε ένα ή δύο κειμενικά/λογοτεχνικά είδη και θα περιλαμβάνει διδασκαλία και εργαστήριο.

Στόχοι

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος για το θερινό σχολείο βασίζεται στη διαπίστωση μιας μεγάλης σύγχυσης στον εκπαιδευτικό, και όχι μόνον, χώρο γύρω από τα κειμενικά είδη, σύγχυση η οποία δημιουργεί αλυσιδωτά προβλήματα στην ανάγνωση, τη γραφή και τη διδασκαλία τους. Στην εποχή μας παρατηρείται αύξηση της παραγωγής κειμένων στο διαδίκτυο αλλά και στα δεκάδες σεμινάρια δημιουργικής γραφής ενώ στο σχολείο η τελευταία έχει εισαχθεί ως δραστηριότητα στο μάθημα της λογοτεχνίας του Γυμνασίου. Παρόλα αυτά, δεν έχει γίνει κατανοητό ότι η γνώση των χαρακτηριστικών συγκεκριμένων κειμενικών ειδών, τόσο παραδοσιακών όσο και υβριδικών ή πολυτροπικών, βοηθά στην εξαγωγή νοήματος κατά την ανάγνωση όσο και στην αποτελεσματικότερη συγγραφή τους, ενώ είναι φανερό επίσης ότι κάποια είδη κειμένων όπως λ.χ. τα πληροφοριακά δεν απολαμβάνουν της ίδιας προσοχής με τα αφηγηματικά. Εκτός όμως από την εκπαίδευση, η γνώση και η άσκηση σε βασικά κειμενικά είδη μπορεί να βοηθήσει κάθε άτομο και επαγγελματία που παράγει λόγο στη δημόσια σφαίρα να εκφράσει τη σκέψη του και την προσωπικότητά του

Σε ποιους απευθύνεται

Εν ενεργεία εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μεταπτυχιακούς φοιτητές, υποψήφιους διδάκτορες, πτυχιούχους Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν διαβάσει τα εξής μυθιστορήματα σε οποιαδήποτε έκδοση επιθυμούν:

Πηνελόπη Δέλτα, Ο Μάγκας, Αλκη Ζέη, Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της, Μάρω Δούκα, Η αρχαία σκουριά, Ρέα Γαλανάκη, Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά, Γιώργος Σκαμπαρδώνης, Υπουργός νύχτας.

Δομή του προγράμματος – Θεματικές ενότητες

Το πρόγραμμα θα διαρκέσει πέντε μέρες, Δευτέρα έως Παρασκευή. Οι εργασίες θα διαρκούν οκτώ ώρες καθημερινά (10.00-18.00). Κάθε μέρα θα είναι αφιερωμένη σε ένα ή δύο κειμενικά/λογοτεχνικά είδη και θα περιλαμβάνει διδασκαλία και εργαστήριο. Οι διδακτικές ώρες κάθε μέρας μπορεί να κατανέμονται διαφορετικά ανάμεσα σε παράδοση και εργαστήριο, ανάλογα με τις ανάγκες. Τα κειμενικά/λογοτεχνικά είδη που έχουν επιλεγεί είναι τα εξής:

1) **Η περίληψη**, ως διαδικασία πύκνωσης των πληροφοριών ενός αρχικού μητρικού κειμένου – προφορικού ή γραπτού- συνιστά κομβική δραστηριότητα στη σημερινή εποχή και μάλιστα κριτήριο γλωσσικής αξιολόγησης των μαθητών/τριών στο πλαίσιο των πανελληνίων εξετάσεων. Παρόλα αυτά δεν γνωρίζουμε, πέρα από κάποιες γενικευμένες προτάσεις και διαδικασίες, το πώς δομείται η πύκνωση των πληροφοριών ενός αρχικού κειμένου. Η συνήθης οπτική- ότι η περίληψη παράγεται μέσα από την προσθετική διαδικασία εξαγωγής των βασικών πληροφοριών του αρχικού κειμένου - τίθεται υπό διερεύνηση και εμπλουτίζεται, ενώ αναδεικνύονται οι σύνθετες κειμενικές και μετακειμενικές διαδικασίες που υπεισέρχονται στην αξιολόγηση ενός αρχικού κειμένου, και της δομής του. 2) **Το πληροφοριακό κείμενο** είναι πολύ διαδεδομένο τόσο μέσα στο σχολείο (ας σκεφτούμε τα σχολικά εγχειρίδια των διαφόρων μαθημάτων) και τις κάθε είδους εξετάσεις των μαθητών όσο και έξω από αυτό, στις διάφορες μορφές δημοσιογραφικού ή επιστημονικού λόγου. Δεν δίδεται όμως ιδιαίτερη σημασία στη διαδικασία συγγραφής του, ως διαδικασία σύνθεσης από κείμενα – πηγές, τα οποία θα πρέπει προηγουμένως να αναλυθούν ανάλογα με τον σκοπό του κειμένου – στόχου. Πρόκειται για μια διαδικασία εξαιρετικά σημαντική για τον γραμματισμό αλλά και για την κατάκτηση της επιστημονικής γνώσης. 3) **Το μυθιστόρημα** είναι το κατεξοχήν λογοτεχνικό είδος της νεοτερικότητας. Εξελίσσεται διαρκώς, ενσωματώνοντας άλλα λογοτεχνικά είδη. Η πολυγλωσσία και η διαλογικότητα που το διακρίνουν το καθιστούν ιδανικό είδος για την προώθηση του κριτικού γραμματισμού. Παρόλα αυτά, η μορφωτική του αξία δεν έχει συνειδητοποιηθεί πλήρως στην ελληνική εκπαίδευση και η διδασκαλία του είναι από ανύπαρκτη έως ελλιπής. 4) **Βιβλιοπαρουσίαση / κριτική μυθιστορήματος**. Ενώ στη σημερινή εποχή ακμάζουν οι λέσχες ανάγνωσης, οι δημόσιες βιβλιοπαρουσιάσεις αλλά και οι διαδικτυακοί τόποι όπου οι αναγνώστες γράφουν κείμενα γνώμης για βιβλία που διαβάζουν, παρατηρείται σύγχυση στα ειδολογικά χαρακτηριστικά σχετικών κειμένων. Είναι η βιβλιοπαρουσίαση περίληψη του βιβλίου; Περιέχει κριτική και αξιολόγηση; Πώς ορίζεται η κριτική ενός αφηγηματικού λογοτεχνικού κειμένου; Η σύγχυση αυτή επεκτείνεται και στο σχολείο, στις σπάνιες περιπτώσεις που διαβάζονται εκτενή αφηγηματικά κείμενα. 5) **Η ποίηση** διαβάζεται λιγότερο από την πεζογραφία στις μέρες μας ενώ θεωρείται ένα από τα δυσκολότερα αντικείμενα για διδασκαλία. Πολλές παρεξηγήσεις δημιουργούνται στους νέους σχετικά με το ποια είναι τα ειδοποιά χαρακτηριστικά του ποιητικού λόγου και ειδικά της μοντέρνας ποίησης ενώ συγχύσεις υπάρχουν και σχετικά με τα κριτήρια επιλογής των ποιημάτων για παιδιά. 6) **Το ψηφιακό πολυτροπικό κείμενο** συνιστά μια αναντίρρητη πραγματικότητα, η οποία επαναπροσδιορίζει την έννοια του εγγράμματος πολίτη των σύγχρονων κοινωνιών. Παράλληλα, η πανταχού παρούσα ύπαρξή του προϋποθέτει νέους τρόπους προσέγγισης του γραμματισμού, όπως και την ανάγκη για ανάπτυξη νέων γνώσεων

και δεξιοτήτων, ώστε οι μαθητές ως αυριανοί πολίτες να αποκτήσουν όλα εκείνα τα εφόδια που θα τους διευκολύνουν στην πρόσληψη και αποκωδικοποίησή του, προκειμένου να αντεπεξέλθουν στα δεδομένα των εποχών. Εντούτοις, ο γλωσσοκεντρικός προσανατολισμός του μαθήματος της γλώσσας έχει ως αποτέλεσμα το ψηφιακό πολυτροπικό κείμενο να μην αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας στο σχολείο. Προκύπτει, κατά συνέπεια, ένα κρίσιμο, όσο και προκλητικό ερώτημα: πώς διδάσκουμε στους μαθητές να διαβάζουν και να κατανοούν τέτοια κείμενα, ώστε να καθίστανται κριτικοί αναγνώστες και παραγωγοί τους;

Πρόγραμμα

Δευτέρα

Εισαγωγικές διδασκαλίες: α) Βασίλης Αλεξίου, «Μνήμες φωνών, φωνές της μνήμης. Λόγος περί των ειδών του λόγου. Ιστορική διαδρομή στις ειδολογικές θεωρίες. Τα είδη του λόγου ως θεσμοί». β) Αιμιλία Κέκια, «Η παιδαγωγική του γραμματισμού με βάση τα κειμενικά είδη».

Κειμενικό είδος: Περίληψη.

Α) Τριανταφυλλιά Κωστούλη, «Τα χαρακτηριστικά της περίληψης και η θέση της στην εκπαίδευση».

Β) Εργαστήριο με θέμα την παραγωγή περιληπτικών κειμένων σε δοσμένα αρχικά κείμενα διαφόρων ειδών και εκπόνηση διδακτικών προτάσεων της περίληψης. Στο Εργαστήριο θα πάρουν μέρος, εκτός από την Τριανταφυλλιά Κωστούλη, η Αιμιλία Κέκια και ο Κυριάκος Κουνούπης.

Τρίτη

Κειμενικό είδος : Πληροφοριακό κείμενο

Α) Βενετία Αποστολίδου «Γραμματισμός και πληροφοριακό κείμενο. Ανάλυση πληροφοριακού κειμένου ανάλογα με τον σκοπό. Παραδείγματα ανάλυσης πληροφοριακών κειμένων».

Β) Κυριάκος Κουνούπης, «Σύνθεση πληροφοριακού κειμένου από κείμενα - πηγές».

Γ) Εργαστήριο με θέμα την ανάλυση και συγγραφή πληροφοριακών κειμένων διαφόρων θεματικών. Στο εργαστήριο θα πάρουν μέρος εκτός από τους δύο εισηγητές, ο Αθανάσιος Αϊδίνης και η Τριανταφυλλιά Κωστούλη.

Τετάρτη

Κειμενικό είδος: Ποίηση

- Α) Βασίλης Αλεξίου, «Ποίηση: τα όρια του είδους και το είδος των ορίων»
- Β) Νόρα Αναγνώστου, «Κριτήρια επιλογής ποιημάτων για παιδιά. Παρουσίαση μιας ανθολογίας ποιημάτων για παιδιά»
- Γ) Ανδρέας Καρακίτσιος, «Ρυθμός ηδύς και νόμιμος. Είσοδος στο εργαστήριο των ποιητών».
- Δ) Εργαστήριο με θέμα τη συγγραφή, την επιλογή και τη διδασκαλία ποιημάτων στο σχολείο. Στο Εργαστήριο θα διδάξουν ο Ανδρέας Καρακίτσιος και η Νόρα Αναγνώστου.

Πέμπτη

Κειμενικό είδος: Ψηφιακό πολυτροπικό κείμενο

- Α) Φωτεινή Παπαδημητρίου, «Πολυτροπική ανάγνωση: Από τη σελίδα στην οθόνη»
- Β) Φωτεινή Παπαδημητρίου- Μαρία Κατσαφούρου: "Η ανάγνωση ιστοπληροφοριών ως πεδίο κριτικού γραμματισμού»
- Γ) Εργαστήριο με θέμα τη διδακτική αξιοποίηση ιστοπληροφοριών σχολικών εγχειριδίων. Στο Εργαστήριο θα πάρουν μέρος η Ευαγγελία Μπουγατζέλη και οι δύο εισηγήτριες.

Παρασκευή

Κειμενικά είδη: α) Μυθιστόρημα και β) βιβλιοπαρουσίαση/κριτική μυθιστορήματος

- Α) Βενετία Αποστολίδου - Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Το μυθιστόρημα, ένα λογοτεχνικό είδος της νεωτερικότητας. Χαρακτηριστικά και ιστορία του είδους. Στοιχεία από την ιστορία του νεοελληνικού μυθιστορήματος».
- Β) Βενετία Αποστολίδου, «Η απουσία του μυθιστορήματος από την εκπαίδευση. Αιτίες και συνέπειες της απουσίας. Η παιδαγωγική αξία του μυθιστορήματος και μέθοδοι διδασκαλίας του στην εκπαίδευση».
- Γ) Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Τα κειμενικά είδη 'βιβλιοπαρουσίαση' και 'κριτική μυθιστορήματος' στη δημόσια σφαίρα: Ομοιότητες και διαφορές. Παραδείγματα κειμένων»

Δ) Εργαστήριο με θέμα τη συγγραφή παρουσιάσεων και κριτικών σε δοσμένα μυθιστορήματα τα οποία θα έχουν γνωστοποιηθεί στους εκπαιδευόμενους μαζί με την προκήρυξη του προγράμματος και θα πρέπει να έχουν διαβαστεί. Στο εργαστήριο θα διδάξουν οι δυο εισηγητές. Τα μυθιστορήματα που θα πρέπει να έχουν διαβαστεί είναι: Πηνελόπη Δέλτα, *Ο Μάγκας*, Αλκη Ζέη, *Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της*, Μάρω Δούκα, *Η αρχαία σκουριά*, Ρέα Γαλανάκη, *Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά*, Γιώργος Σκαμπαρδώνης, *Υπουργός νύχτας*.

Διδάσκοντες

α/α	Ον/μο	Ιδιότητα
1	Αϊδίνης Αθανάσιος	Καθηγητής ΑΠΘ
2	Αλεξίου Βασίλης	Αναπληρωτής καθηγητής ΑΠΘ
3	Αναγνώστου Ελεωνόρα	Φιλολόγος, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια
4	Αποστολίδου Βενετία	Καθηγήτρια ΑΠΘ
5	Καρακίτσιος Ανδρέας	Καθηγητής ΑΠΘ
6	Κατσαφούρου Μαρία	Υποψήφια διδάκτωρ
7	Κέκια Αιμιλία	Δρ., Συντονίστρια εκπαιδευτικού έργου Α/θμιας Εκπαίδευσης
8	Κουνούπης Κυριάκος	Δρ., Εκπαιδευτικός
9	Κωστούλη Τριανταφυλλιά	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΑΠΘ
10	Μπουγατζέλη Ευαγγελία	Μέλος ΕΔΙΠ ΑΠΘ
11	Παπαδημητρίου Φωτεινή	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΑΠΘ
12	Χατζηβασιλείου Βαγγέλης	Κριτικός λογοτεχνίας

Εκπαιδευτικό υλικό

Το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες: Α) Βιβλιογραφία γύρω από τη θεωρία των κειμενικών ειδών, την παιδαγωγική του Γραμματισμού με βάση

τα κειμενικά είδη, καθώς και για κάθε ένα από τα κειμενικά και λογοτεχνικά είδη που θα διδαχθούν στο πρόγραμμα. Β) Λογοτεχνικά βιβλία, μυθιστορήματα και ανθολόγιο ποιημάτων τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στα εργαστήρια. Γ) Διαφόρων ειδών κείμενα από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο, αποσπάσματα από βιβλία καθώς και κείμενα από το διαδίκτυο τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στα εργαστήρια.

Αξιολόγηση

Όσοι εκπαιδευόμενοι θέλουν, εκτός από τη βεβαίωση παρακολούθησης, να πιστωθούν τις 3 διδακτικές μονάδες (ECTS) θα αξιολογηθούν βάσει τελικής εργασίας η οποία θα σταλεί, μετά τη λήξη των εργασιών του προγράμματος, σε δεδομένη προθεσμία. Η εργασία θα αποτελεί προέκταση της δουλειάς των εργαστηρίων με τον απαιτούμενο αναστοχασμό και θεωρητική υποστήριξη.